Ч. 245 (11.213). Львів, середа 2. листопада 1927. Poczłowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10. II. пов. — Конто почт. щадн. 143.322. — Адреса для телеграм: „Діло", Львів. — Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. — За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 20 ч. к., Румунії 150 леї, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Після паризького процесу.

Паризький суд присяжних звільнив убийника пок. от. С. Петлюри. Не думаю входити в те, чи сталося це добре чи ні, не думаю також застановлятися над наслідками такого вислiду судового процесу проти паритовбийника Шварцбарта. Та все ж не можу не звернути уваги на деякі факти, що мали місце в часі самого процесу там — у Парижі і тут — у нас, на українській землі. Там оборона Шварцбарта не вагалася обкидати всего визвольного руху української нації болотом, не вагалася нічим, щоби весь той рух звести в очах париських суддів присяжних до погромництва, до сіяння терору та анархії, а організовану українську армію опоганити та заклеймити пятном бандитизму і наскільництва. Так легкодушно поставив справу жид. комітет оборони, до якого входили і деякі поважніші жидівські діячі, що, хоч декляративно висказували симпатії для українського визвольного руху, то фактично йшли по лінії тези, висуненої обороною.

Ті чинники жидівства цілковито не входили в причини трагічних подій, що розігравалися на Україні в 1917—1919 рр., не аналізували їх, не вглублялися в психіку революційної доби, а в засліпленні та фанатизмі складали вину на український уряд, за те, що він не був у силі опанувати анархії, яка горем розлилася по українській землі, не міг викорінити низьких інстинктів маси, яку протягом віків деправував царський уряд. Через українську землю пересувалися в тому часі великі тисячі дезертирів з австрійсько-російського фронту, а потім банди усяких самозванчих отаманів „повстанців", що не знали меж для вияву своїх найнижчих інстинктів і звірячих гонів. Своєю жорстокістю висувався між ними на перше місце „ідейний" спільник Шварцбарта анархіст Махно. Одначе для тих жидів все це не мало ніякого значіння. Вони зробили незнаного досі жида, паритовбийника, з кримінальним минулим, своїм національним героєм.

Та вся біда не тільки в тому, що було в Парижі, а більше у тому, що тут, на українській землі, відповідальна жидівська преса з незрозумілою насолодою публікувала всі ті „ідеалістичні" компліменти на адресу українського визвольного руху, які падали з уст жидів перед суддів присяжних у париській палаті справедливости. Львів. „Хвіля" передрукувала з нагоди процесу неправдиві та просто провокаційні відомости всяких фальшивих очевидців погромництва, які зневажували українську армію, опоганювали весь український визвольний рух, репродукувала погляди усяких жидівських авторитетів, а між ними і таких, що вважають український народ негідним своєї політичної независимости. Але та сама „Хвіля" містила одночасно статті декляративного характеру про те, що жидівський нарід сприяє визвольному українському рухові.

Для прикладу вистане навести такий пророчистий факт. У „Хвілі" з 18. Х. н. р. містить пос. Райх прихильну статтю, в якій нібито витягає руку до згоди, а вже в числі з 21. Х. та сама „Хвіля" друкує товстим письмом ось який вислів Торреса з його кінцевої промови на процесі: „Петлюра був душогубом. Петлюра бажав утримати при владі погромами... Цілий український рух під проводом Петлюри спирався на підтримці німців (дарма, що саме Петлюра повстав проти німців. — Ред.). По поразці Німеччини прийшов кінець владі Петлюри. Робити порівнання між наемниками (жолдацтвом) Петлюри і французькою революційною армією, що боролася за рівність і волю — є зневагою для французьких революціонерів". Ігнорантові в українських справах Торресові та його демагогічно-брехливим вигукам можнаб і не дивуватися, але дивуватися треба тим, що його інспірували, що фальшиво йому представляли хід української революції, а ще більше тим, що тут на українській землі такі невідповідальні вигуки передруковують і всім своїм читачам до вірування подають.

Пос. Райх признає і стверджує у згаданій статті „згідно з історичною правдою, що дійсно українські уряди були першими, які ввели в життя відносно жидів культурно-національну автономію та утворили в кабінеті окреме міністерство для жидівських справ". Коли так, то чомуж допускати на сторінках тієї-ж газети до зневаги національних почувань цілого українського народу? І якже тоді розуміти примирюючий жест пос. Райха у тійже статті в сторону українців?

Український нарід, свідомий того, що перед ним перспективи довгого-довгого співжиття з жидівським народом на одній землі, а ще більше свідомий того, що це співжиття мусить уложитися мирно та дружньо. Він не дасть себе вивести з рівноваги ніякими провокаціями чинників, позбавлених ваги відповідальности за співжиття обох народів. На шляху свого розвитку будемо все співпрацювати в згоді з тими жидами, які дали докази своїх симпатій для українських визвольних змагань, які засвідчили їх вчинками і які ніколи не підуть на послуги гнобителів нашого народу. З тією частиною нам по дорозі, бо вона працює з нами для добра спільної будуччини обох народів і поділить з нами долю й недолю. Між нею і нами без сумніву найдеться спільна мова.

Д-р Дмитро Левицький.

Еміґраційне питання.

I.

Важке питання нашої дійсности. — Повоєнна кріза, справа сезонової й поселенчої еміґрації та еміґраційні терени. — Конечне і загальне зло.

До найболючіших і найважчих питань нашої дійсности без сумніву належить справа еміґрації. Вже нераз це питання було порушуване на сторінках української преси. В принціпі наша преса, як і наші відповідальні громадські чинники є противні осілій еміґрації, а зате сезонову еміґрацію, чи континентальну чи заморську вважають найбільш пригожою в умовинах нашого життя. І зовсім слушно. Передвоєнна практика зі сезоновою зарібковою еміґрацією — чи то кермована до Німеччини, чи до Зединених Держав дала додатні, позитивні вислідн. Зате осіла заморська еміґрація знищила багато наших сил і хоч значній частині еміґрантів створила можливі, а то й добрі (як напр. в Канаді) умовини матеріяльної екзистенції, то з другого боку виставила десятки тисяч родин, відірваних від материнього пня, на небезпеку неминучої національної заглади. Наші діти в Зединених Державах і в Канаді стверджують, що українські еміґранти вже в другому поколінні підпадають під вплив асиміляції і розпливаються в англійському морі. Та, як згадано, в англьосаському світі щонайменше матеріяльний добробут є деякою відплатою за національні втрати. Далеко гірше діється в латинських краях полудневої Америки.

Повоєнна кріза, спричинена воєнними діланнями на нашій території, знищення багатьох варстатів праці, перенаселення країни, малоземеля, надмір і брак заробітку та господарська політика польського уряду, — все це викликало просто нестерпні відносини на Зах. Україні. Континентально-сезонова еміґрація, замкнена на відомий і випробований німецький терен, пробила собі вправді русло до Франції, але одночасно звела еміґрантів на становище паріїв, невільників. Доперва минулого року внаслідок окремої умови між Німеччиною і Польщею відчинено ворота до Німеччини, але цей корисний для сезонових робітників терен польська влада зарезервувала виключно для робочої сили з польської національної території, не вважаючи на свою ненависть до німців і любов до французів. Одночасно Америка обмежила іміґрацію, головно зі Східної Европи, боронячись з одного боку перед перевантаженням американського ринку праці і збільшенням безробіття, а з другого боку охороняючись перед „пошестю більшовизму".

Таким чином відкритими для еміґрації лишилися лише латинські краї полудневої Америки та частинно Канада. Одначе вони вимагають еміґрації не робітничої й не інтеліґентської, а хліборобсько-поселенчої і то цілими родинами. Винятток становить тут Бразилія, яка на плянтації кави вербує робітників, але теж цілими родинами, щоби тим способом притвердити робітника до терену і роду праці та могти його всеціло експльоатувати. До тогож підсоння полудневої Америки мало пригоже для наших земляків. Найбільш пригожим кольонізаційним тереном для нас, а одночасно країною найможливіших умовин життя, праці і розвитку все ще є Канада.

Поминаючи наше принціпіяльне становище до еміґрації, мусимо ствердити, що є це конечне лихо, якого важко виминути. Є це лихо, яке досягає не лише бідні, економічно слабкі, спавперизовані народи і громадянства, але й великі, могутні нації, що розпоряджують казочними матеріяльними засобами, реальною силою і політичною могутністю. Англія на протязі сотень літ веде активну поселенчу політику у всіх частинах світа. Тільки характер її значно змінився в останніх літах. Коли давніше еміґрували з Анґлії одиниці сильні, тверді, здобувчі, які часто вибиралися по золото руно і які творили великі варстати праці і богацтв для себе, а експльоатації для тубильців, то тепер перевантаження англійського ринку праці армією безробітних викидає на еміґраційну вулицю одиниці слабі, беззахистні, які з парою рук ідуть шукати праці, заробітку і прожитку. Доходить до того, що англійські домінії бороняться перед напливом англійського еміґраційного елементу. Ще різкіше помічаємо це явище в Італії. Перенаселена країна рік-річно викидає десятки тисяч еміґрантів, які розлазяться по всьому світу. Недопущені до Зединених Держав, хвилею ринуть до країн полудневої Америки, до полудневої Франції, до Тунісу. Те саме явище помічаємо в Японії, Китаю і багатьох інших державах. Тисячні перепони мусять поборювати еміґранти, щоби здобути терен праці і засоби прожитку. Коли така доля стрічає державні нації, то щож говорити про недержавні?

Взагалі Европа є перенаселена, зруйнована та обтяжена наслідками війни. Надмір її населення шукає нових пристановищ, нових варстатів праці, нових кольонізаційних теренів. А ця пошуканка зустрічає безліч перепон. Та державні нації є остільки в кращому положенні, що за ними стоїть їх національна державна влада, яка веде еміґраційну політику по лінії інтересів нації, політику систематичну і доцільну, яка дає охорону й опіку своїм еміґрантам. Недержавна нація є оставлена на ласку долі. Особливо наші еміґранти стали в останніх літах іграшкою і „товаром" в руках усяких аґентів і спекулянтів. Ми є противні еміґрації, одначе мусимо рахуватися з конечним злом і відповідно до того повести хоч у невеличких розмірах нашу еміґраційну політику, ступлюючи по можности вістря її шкідливости.

Фахові школи і курси „Рідної Школи".

Що у нас зроблано досі в цій ділянці освіти.

(Докінчення.)

Оскільки давніше зимові курси для термінаторів були вказані тільки з огляду на поглиблення загально-освітніх і фахових відомостей, то тепер є вони **необхідною конечністю і мають також велике практичне значіння.** А саме міністерство видало розпорядок з дня 20. січня 1926 р. ч. 25100/25 III, яким установляється 4 іспитові комісії: у Львові, Станиславові, Тернополі і Дрогобичі для кандидатів на челядників, що не мали змоги скінчити фахово-доповнюючої школи. В цьому розпорядку поданий іспитовий матеріял*. Очевидно окрім офіціяльно приписаного міністерством матеріялу Головна Управа „Рідної Школи" вводить на ремісничих зимових курсах

* В 4. числі „Рідної Школи" за жовтень 1927 р. поміщений повний текст повищого міністеріяльного розпорядку, в якому поданий іспитовий матеріял, а також усе, що відноситься до іспитової комісії, кандидатів на челядників і т. д. Адреса ілюстрованого журналу „Рідна Школа": Львів, Ринок 10.

ват „Рідної Школи" аналогічне навчання з українознавства (українська мова, українська історія й географія).

Досі відбувалися вже ремісничі зимові курси „Рідної Школи" в **Судовій Вишні, Копичинцях, Радехові і Коломиї,** — всюди з добрим успіхом. Тепер Головна Управа „Рідної Школи" видала обіжник до всіх Кружків у краю**, щоби негайно занялися заснуванням таких зимових курсів для терміналорів по містах і місточках, де досі ще нема концесіонованої фахово-доповняючої школи. Слід надіятися, що всюди найдуться люди доброї волі і займуться цею дуже важною справою та не пожалують свого труду для виховання свідомого українського ремісничого стану.

Вишколенням українського купецтва займається концесіонована коедукаційна триклясова **Торговельна Школа** „Рідної Школи" при вул. Корнякта ч. 1, що є під довголітньою управою дир. Коренця. В минулому шк. році мала ця школа 148 учнів (116 хлопців і 32 дівчат). При цій школі істнує однорічний курс для абітурієнтів, який дає заокруглене знання, а бажаючим дальшої освіти в цій ділянці дає право до переходу відразу на другий рік вищої експортової торговельної школи. При школі істнує кооператива „Чайка" для практичного ведення кооперативного діла, а також власна переплетня для науки учнів торговельної школи і курсантів. Відповідно до числа зголошених устроює школа курси чужих мов (англійської, російської і ін.). Ця школа має добру славу і випустила вже дуже багато фахово вишколених працівників, що обнявши відповідні посади по наших кооперативах, інституціях і ріжних установах, стали корисним продуктивним елементом в розбудові української національної економії.

По всіх майже школах „Рідної Школи" ріжного типу ведуть учні практично свої шкільні кооперативи, а подекуди і щадничі каси власними силами і під наглядом учителів дотичних заведень і таким чином практично підготовляються до корисного колективного життя.

Крім того поодинокі Кружки „Рідної Школи" (напр. Косівський) устроювали кооперативні курси та вишколили відповідних фахових кооперативних робітників, що позасновували й ведуть цілу низку нових кооператив.

** Обіжник цей оголосила Головна Управа у своєму офіціяльному органі „Рідна Школа" (ч. 4. за жовтень 1927).

Всі справи фахових шкіл і курсів, їх творення й розбудову та проекти реорганізації розбирають промислова комісія та окрема комісія для перестрою фахового шкільництва при Головній Управі „Рідної Школи", а в склад цих комісій входять фахівці ріжного звання. Промисловий реферат вів дир. п. Осип **Танчаковський,** якого ізза недуги на його просьбу звільнила Головна Управа „Рідної Школи" від обовязків з кінцем минулого шкільного року. П. дир. Танчаковський дуже щиро працював на повіреній йому ділянці, поклав перші основи в будівництві фахового шкільництва й виховання „Рідної Школи" і в цьому лежить його велика заслуга. Його наслідником іменувала Головна Управа „Рідної Школи" п. інж. **Волосенку,** відомого з ініціятиви й енергії, і він від 1. листопада п. р. перебирає у свої руки керму фахових шкіл і курсів „Рідної Школи".

Отсе була би в загальних рисах представлена дотеперішня діяльність „Рідної Школи" в ділянці фахового шкільництва й виховання. Якщо зважиться малі засоби, якими розпоряджала „Рідна Школа", а то й важкі фінансові кризи, — то зроблено дуже багато, а що найважніше: покладено вже перші основи на цьому полі. Дальша розбудова початого великого діла і творення нових установ, відповідно до життєвих потреб нації, залежить від зрозуміння видатної постійної матеріяльної піддержки „Рідної Школи" кожною українською одиницею і всіми українськими організаціями в краю і за кордоном, а також від ініціятиви на місцях.

Іван Герасимович.

Культурне єднання.

Свято української пісні в Київі.

Столітню річницю появи в світ першого друкованого збірника українських народніх пісень **М.** Максимовича 1827 р. вшановано в Київі ювилейним святом, що його заповіла ще під весну й приготовила Історична Секція Української Академії Наук.

Свято почалося в неділю 2. жовтня **врочистим засіданням,** яке влаштувала Історична Секція У. А. Н. спільно з редакцією „України" під головуванням академика М. Грушевського у великій салі Всенародньої Бібліотеки України. Після вступного слова М. Грушевського виголосили наукові доповіді Ігнат Житецький („М. О. Максимович") і Федір Савченко („Століття першого збірника Максимовича 1827 р.").

В суботу 8. жовтня вечером відбувся заходом Секції Наукових Робітників, Історичної Секції та Місцком-у У. А. Н. **великий концерт української пісні.** Саля Всенародньої Бібліотеки України (завбільшки така як „Нар. Дому" у Львові) була по береги виповнена цвітом української інтелігенції. На естраді красувався портрет Максимовича з молодих літ. Проф. Ол. Дорошкевич повитав галицьких гостей серед гучних оплесків зібраних. Опісля виголосив вступну промову акад. К. Студинський, підкреслюючи вплив збірників Максимовича й поетичних творів „вкраїнських вірлят" на діяльність М. Шашкевича й його наслідників.

В концертову програму ввійшли виключно лише народні пісні з першого збірника Максимовича в укладі М. Лисенка, Заремби, Степового, Л. Ревуцького, Олександрова й ін. Концерт почався жіночим хором учениць школи проф. Є. Муравйової, а закінчився мужеським хором Інституту ім. Лисенка; оба хори співали без дірігента, виявляючи знамените зіспівання. Середні точки програми виповнили сольові співи й дуети, виконані артистами співаками й співачками: Д. Євтушенком (барітон), І. Кучевком (тенор), А. Левицькою й В. Гужовою (сопран) та професором Інституту ім. Лисенка Дмитром Ревуцьким, що проспівавши в цілости кілька довших народніх пісень — дав прекрасний зразок співаної декламації.

Взагалі цілий концерт стояв на високому артистичному рівні й викликував живе захоплення авдиторії, яка даремно домагалася повторень.

В неділю, 9. жовтня, в 12 год. в полудне відбулось у тійже салі урочисте засідання, присвячене доповідям делеґатів Наукового Тов. ім. Шевченка, до яких прилучився й проф. Михайло Лозинський, що недавно приїхав тут з Праги. При президіяльному столі побіч акад. М. Грушевського й президії Історичної Секції У. А. Н. засіли й галицькі делегати, повитані оваційно зібраними. Після промови акад. М. Грушевського, що вказав на велике значіння українського єднання на культурному полі, акад. Студинський у своїй доповіді обговорив літературні взаємини Галичини з Великою Україною в 60-их і 70-их рр. минулого віку, користуючися пребогатим і дуже інтересним матеріялом; коли ж прелегент згадав про ролю, яку в пізніших галицько-українських взаєминах відограла Олена Пчілка-Косачева, публика оваційними оплесками вшанувала присутну на салі письменницю.

Відтак пішли дальші доповіді: Филарета Колесси „Українська народня пісня на переломі XVII—XVIII в.", О. Макарушки про початки літературного відродження в Галичині й Мих. Лозинського про політичні взаємини Західної України з Великою Україною.

Реферати протягнулися до 3 годин та ціле засідання пройшло серед піднесеного настрою й пильної уваги зібраних — переважно молоді, — що битком виповнили велику салю та товпилися ще й у прилягаючій кімнаті.

При вступі на концерт і академію складано обильні датки на жертви повени в Галичині; по всьому видно було, що нещастя, яке навістило наш край, викликало живе спочування на Великій Україні, де вже й почалася допомогова акція.

В звязку з ювилейним святом відбулися й засідання членів Історичної Секції УАН. з рефератами про участь Наукового Тов. ім. Шевченка в конгресі словянських географів і етнографів і в зїзді істориків сходу Европи, що відбулися в Польщі в червні 1927.

Згадані ювилейні обходи в Київі набрали значіння всеукраїнського свята

МИКОЛА ІВАНЧИН.

З листопадових днів 1918 року.

Осінний, слітний вечір. Газові лямпи при тротуарах кидають сумне світло на гостинець, що потапає в болоті. Люди не зважаючи на дощ волочаться по вулицях і заходять до ресторанів та сніданкових кімнат на розмову. По каварнях, при столиках і по кутиках оживлена розмова. По лицях розмовляючих видко якесь зденервування, цікавість і неспокій.

На „Бесіді" гаїтно. Двері раз враз відхилюються, а за кожнім разом входять або відходять всякі люди, члени й нечлени товариства. Рух, крик, оживлена розмова. Кожний приносить щось нового, якусь сенсацію з фронту, зі столиці і від ріжних наших політиків. А тих політиків в часі війни була велика сила! Чого то вони не знали й не робили! І війни провадили, й ворога били і краї ділили...

Саме в часі викладу одного з таких політиків рипнули входові двері і у кімнату увійшов військовий старшина в ґумовому плащі, з електричною лямпкою на грудях. На його лиці малювалася повага менту, а нерішучі повороти вказували, що знайшовся серед незнайомих людей в чужому місті. Був це сотник 95 п. п., приділений до Станиславова.

Кинувши оком по присутніх, приступив до найблизшого, вдарив в закаблуки, сказав своє називско, а відтак поспитав про голову товариства й радника Д. Випадково оба були присутні. Почувши, що про них питає незнаний старшина, зірвалися з крісла, а представившись взаїмно, пішли зі сотником до сусідніх кімнат. Незабаром покликали й мене туди. З „Бесідою" межували кімнати „Сільського Господаря". В одній з цих кімнат було багато мішків насіння. Над тими то мішками, при світлі невеличкої електричної лямпки відбули ми тайне засідання, а радше постояння, бо не сиділи ми тоді, лише стояли. Д. сотник у своїй коротенькій і тихенькій промові, вказав нам на розпад австрійської держави, відтак передав нам ухвалу українських військових старшин, обсадити в відповідньому моменті всі уряди і з провідниками українського народу перебрати владу. Відтак списав собі адреси усіх потрібних наших людей і попращався.

Моя душа була схвильована до краю. Тисячні думки клубились в голові, ріжні питання настирливо домагались відповіди. Чи вдасться нам при такому малому числі війська обсадити важні уряди, шляхи і т. п.? Чи не забракне нам людей, потрібних до великої державної машини? Чи не відчуватимемо браку їди по містах, якщо припиниться рух на залізницях? З досвітком зірвався я з ліжка і рішив поїхати під Рогатин.

Благословилося на світ. З дерев спадало зварене приморозком листя й устелювало дороги. Заспані сторожі відчиняли двері камениць. Подорожні квапились на залізницю. На двірці, як звичайно в часі війни: куди оком не глянь — військо. Помучені, обболочені вояки підпирали стіни, або складали голови на плечаки та мертвецько спали. Урядовці й залізнича служба літали по пероні, щось загадочно перешіптували між собою і щезали в своїх бюрах.

Поїзд в напрямі Львова переповнений. Крім війська їде багато іншої „бранжі", якій удалось вдертись до возів або бодай на плятформу чи сходи. Ущасливлені подорожні зносять з великою посвятою невигоди й тішуться, що їдуть. На лицях подорожніх замітне й рідке збентеження.

Доїздимо до Ходорова. Тут мусять пересідати ті, що хотять їхати в напрямі Тернополя. Здіймаю з полиці свою подорожню валізу, що в часі війни навозилася доволі всякого збіжжа й муки та йду шукати за тернопільським ґарнітуром. По дорозі стрічаю свою знайому, урядничку з військового бюра. Побачила мене й розрадувана летить проти мене та тягне мене за руку.

— Ходіть, щось вам скажу

— Наші заняли Львів!

— Що за наші? — питаю.

— Та стрільці-Усусуси!

— Вони й Ходорів займуть!

З сильного зворушення трясеться, а сльози так і котяться їй з очей. Розпрощавшись зі знайомою, сів я в кутику й переглядаю „Діло", що купив на двірці. Але не в силі читати. Черенки танцювали гопака, руки тряслися. Складаю може й цікаве число до кишені й дивлюсь крізь вікно. Чую, що у возі говорять вже про все явно. Якихсь двох молодих залізничників вскочило на плятформу й залицяються до гарної, молодої панночки, учительки зі Сколього.

— Чи пані знають? — питае один.

— Знаю! — відповідає, доволі зрівноважена людина.

— Я нічого не боюсь — доповідає, — третий рік мешкаю між українцями. Люди мене люблять і певно нічого злого мені не зроблять.

— Розуміється, — підхоплює один з донжуанів, — ми з українцями погодимося, щоби лише позбутися тих німців і жидів.

Поїзд рушав. При вікні стояло двох панків, мабуть поміщиків.

Розмовляли, але розмова не клеїлася. З вікон поїзду дивилися сумно на широкі лани, мов би прощалися з ними. А довжезний поїзд чорним вужем вився полями й ярами. От вже й перша стація після Ходорова. Кондуктори скорою ходою виходять з возів і оголошують протяглим голосом назву стації в українській мові. У возах рідке здивування. Один з панків, що стояв біля вікна, поспитав другого: „Чи слишиш?". Другий обривисто відповів першому: „Слишен, слишен!"

Їдемо дальше. На дальших стаціях подорожні звикають до назв стацій в українській мові й не роблять ніяких замітів.

Висідаю в Пукові. На двірці застаю свого шурина, що відвозив якогось добродія на двірець. Урадуваний, що не потрібуватиму бити ногами 7 км. всідаю на віз.

Віздимо в село. На рундуці жде на нас сестра, що почула туркіт вона. Розмовляємо, а в розмові довідуюсь, що вони про останні події

пісні й культурного єднання та пригадали нам, яку важну ролю відограла народня пісня в українському літературному й національному відродженні, яке велике значіння має вона й досі як сильний сполучник усіх частин українського народу. Надходять відомости, що обходи аналоґічні до київських влаштуються й по інших містах Великої України.

Всеукраїнське свято пісні знаходить своє доповнення ще й у серії наукових видань, що лишаться тривкою памяткою ювилею й цінним вкладом в українську наукову літературу. З найбільшим признанням треба повитати **корпус українських народніх дум (ч. І)** із вступною студією Катрі Грушевської, що з доручення Комісії Історичної Пісенности У. А. Н. від 1924 р. працює над цим монументальним виданням. В звязку з ювилеєм приготовляється **збірник праць**, присвячених освітленню наукової діяльности Максимовича й студіям над українськими народ. піснями, куди увійдуть також згадані доповіді, виголошені в часі наукових засідань. **Ф. Н.**

За поляглих Борців.

Торжественна **Панахида напередодні 1. листопада.**

Львів, 1. листопада 1927.

Український Львів зложив учора вечером в 9-ліття памятних листопадових днів торжественний поклін памяти Поляглих Героїв Галицької Української Армії. Зложили той поклін усі круги українського населення того міста, яке таку праважну ролю відіграло в незабутних днях розвалу старої австрійської монархії, яке перше на Галицькій Землі виступило активно за здійснення найвищого права нації. Але найбільш потішаюче це, що той поклін зложили тисячні маси наймолодшого покоління, яке заповнило вщерть цілу величезну площу перед Архикатедральн. Церквою св. Юра. Знак, що молоде покоління найкраще розуміє ту великанську жертву, яку зложили на вівтарі Батьківщини Погиблі Борці-Герої.

Добре зробило Т-во Охорони Воєнних Могил, що з уваги на масову участь львовян у традиційному вже святі-поминках в честь Поляглих уладило Панахиду під голим небом, даючи тим змогу всім учасникам бути на ній безпосередньо. Довкола прибраної квітами й вінками могили, на горішній части подвіря, на якій був укопаний березовий хрест, стануло коло 30 священиків під проводом сивоволосого о. мітр. Бачинського до торжественної Панахиди. Співав хор „Сурма" під управою п. Неділки. Незабутнє враження робила ця відправа й відповіди хору під відповідне освітлення могили, біля якої почетну сторожу творили відділи пластунів і пластунок з прапором та чета Луговиків. А вже глибоко обдумана й відчута проповідь о. Труха чина св. В. В., виголошена тубальним голосом і з великою силою, витиснула неодин стон в наших наболілих серцях, але й покріпила усіх на дусі своїм бадьорим, піднеслим, повним надії тоном і змістом. Ця проповідь лишиться безперечно на довго в памяти всіх тих, що її чули. Трогаючо-безсмертним „Вічная Память" і іншими піснями та глибоким поклоном вібраних перед могилою закінчилися цьогорічні поминки в честь Українських Героїв у Львові.

ВЕРДИКТ У ПРОЦЕСІ ШВАРЦБАРТА.

Париж, 31. жовтня 1927.

В склад лави присяжних, які судили Шварцбарта, входило 7 купців, 8 урядовців, 1 шлюсар і 1 продавець часописів. Вердикт запав у пропорції голосів 8 : 4.

БЮДЖ. ПРЕЛІМІНАР У СОЙМІ.

Варшава, 31. жовтня 1927.

Нині уряд зложив у соймі бюдж. прелімінар за час 1. квітня 1928 до 1. березня 1929. Прелімінар подає лише загальні бюдж. цифри, тому не дає соймові нагоди до дискусії.

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ ВІТОСА.

Варшава, 31. жовтня 1927.

Вчора у Вєжхославіцах відбулися збори діячів „Пяста" і 4 сусід. повітів при участи кількох послів. Осуджено виступ віцемарш. сенату Бойка й ухвалено заяву довіря Вітосові. Нині приїхав Вітос до Варшави й оголосив отвертий лист у відповідь Бойкові. В листі м. і. каже Вітос, що чутки про розлам у „Пясті" кружляли віддавна, але Бойко заперечував їх. У листі до Вітоса Бойко писав: „Вет ан мнє кушон і вет же і моя пнота може пенкноцць". Вітос пригадує Бойкові давні часи, коли то прийшлося обговорювати справу розаброєння австрійців у Кракові, тоді Бойко кинув салю і сказав: „Де бунт, там мене нема!" Вкінці заявляє Вітос, що Бойко все був за співпрацею з правицею. Тепер „Пяст" хотів співпраці з урядом, але уряд відмовив. Бойкові на його домагання поручено переговорювати з урядом у справі співпраці, але Бойко цієї місії не сповнив, а довів до розбиття людового руху.

ПЛЯНУВАЛИ ДЕТРОНІЗАЦІЮ РУМ. КОРОЛЯ.

Букарешт, 31. жовтня 1927.

Підчас ревізії в мешканні бувш. державн. секр. Маноілеску, жінка намагалася спалити документи. Це їй лише в части вдалося. Із забраних документів виходить, що організовано змову задля детронізації короля Михайла. В справу є вмішаний і знаний рум. політик Йорґа, що брав чинну участь в організуванні руху карлістів.

БУНТ МОРЯКІВ ФЛЬОТИ СРСР.

Рига, 31. жовтня 1927.

З Кронштаду подають, що моряки більшовицької фльоти (2 кораблів) збунтувалися. Бунт здавило щойно військо з Ленінграду. Після завзятого бою моряків розаброєно і перевезено до вязниці.

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

НОВИНКИ.

— **Як ми боремося з анальфабетизмом.** Пишуть нам: Кружок „Рідної Школи" в Тернополі вистарав для кільканадцятьох сіл тутешнього повіту дозвіл вести там у 1927-8 шкільнім році курси для неграмотних у пів добрій вірі, що місцеві інтеліґенти схотять на тих курсах учити. Рада Шк. Повітова в Тернополі звернулась після того до одного з намічених учителів із запитом, чи він буде вести такий курс. Учитель відмовився, а до Кружка „Р. Ш." звернувся з довшим письмом, з якого наводжу кінцеву часть: „...Поминувши той факт, що комусь з тернопільських панів подобалось диспонувати моєю особою **самовільно** (чого не важився би зробити, якщо я був би адвокатом, гімн. професором або священиком, а навіть яким міським писарчуком), то все таки повинен був повідомити бодай Кружок „Р. Ш." в Цеброві про курс анальфабетів — бо голова Кружка Іван Гудима про це нічого не знає, — а дальше поспитати місцевих, чи такий курс узагалі в Цеброві вдасться, бо клопотатися про позволення, якщо на курс ніхто не зголоситься, є те саме, що старатись про зерно на засів, як нема на чім сіяти, тимбільше, що як хорий чи ізольований цілих два місяці не міг би я бути ініціятором (?!) цього курсу"... Підпис. О, Земле Рідна, чи такі здобудуть тобі кращу долю?

— **Львівська хроніка.** Асистентка в аптиці „Гигієна" Ціперівна випила стрихніни з наміром умерти. — Ще одна легка дама, Марія Боберська, задержана в арешті за купно морфія пробувала там отруїтись і переїхала в шпиталь. — На Богданівці підпитий шофер наїхав ще в липні автом на віз, з якого впав 7-літній хлопець Штейнрух, убившись. За це вчора дістав шофер 5 міс. тяжкої вязниці. — Поліція на протязі одного дня арештувала 82 особи за волокитство, що не мають ніяких паперів ні занять. — Гвоздажиновi в Личакова Соляцькому втікла жінка, забравши із собою на памятку постіль і біля. Хто зна, може і йому відтепер легше буде спати і без постелі, без такої жінки.

— **Катастрофи.** У Бориславі загорілась одна шахта наслідком упавшої вини підойми (лїфту), що витворила іскру на сталевім знаряддю. — Буря на побережах Англії розбила кілька кораблів. — Астрономічна обсерваторія в Токіо заповідає на найблизший рік новий землетрус в Японії. — У москов. фабриці „Серп і Молот" один із бальонів з отруйними газами тріс і затроїв 36 робітників. — Число жертв на потонувшім кораблі „Княжна Мафальда" є непомірно більше як це подавала преса в перших днях; дотепер має бракувати з 350 осіб.

— **Бандитизм.** Пять парубків із с. Ясниск, біля Городка Яг. напали на обійстю господаря Курку із рушницями та довбнями і побили його на смерть. — У Перемишлі 24-літній Макс Блюменфельд, столярський робітник, напав вечером на жінку, що мала при собі кілька тисяч зол. і видер їх їй тому, що був безробітним. — У Новосілках Диднянських (Добромиль) найшли в селі вбитого грабіжника Бартишського.

— **Урядовці мусять учитись ощадности.** Такий є висновок із їх заходів, щоби дістати підвишку платні. Загальний конгрес держ. урядовців у Варшаві почув від заст. премієра Бартля коротку відповідь: нема грошей; коли ви, патріоти, працюйте далі за те, що дістаєте.

— **Летуни.** Франц. летун Ласаль і Діройон вибрались з м. Тур до Праги до Варшави. Летун Кніппіґ на „авіонетці" з 40-кінним мотором вибрався здобувати рекорд на лет у віддаль у простій лінії Брюссель—Берлін—Кеніґсберґ. — Брат летуна Наняжесера упав підчас пробного лету і сильно побився.

— **Рекорди.** На воєнні спомини чеського міністра Бенеша, що вийшли 2-го м. м. зголосилось 15.000 передплатників. Які спомини і ким написані у нас зібрали би таку суму читачів? — Американські архітекти хотять наблизити наші доми до літаків і розвивають уже свої пляни в Европі, переконуючи мешканців великих міст, що найкраща хата починається на 20-ім поверсі, де повітря повинне бути чисте. У Нюйорку вистарчає тепер хмародер з 37-поверхами у формі піраміди. До 23 поверха це крамниці, бюра, банки, ресторани; вижче — мешкання з терасами побоками у зе-

не мають ніякого поняття. Опановує нас якась горячка: хочемо знати якнайскорше, що, де діється. Заповідаю сестрі, що завтра невідклично вертаюсь і повечерявши іду спати. Чи спав я тієї ночі, чи ні, не знаю. Зі сходом сонця був я вже на ногах і розглядався по всіх усюдах, чи що цікавого не побачу. Коло 8-ої години перед полуднем влетів до кухні паламар та задиханий став здавати звіт з того, що діялось у Рогатині.

В місті, оповідав паламар, позганяли всіх панів до ґімназійного будинку, на поверх і там їх замкнули.

— Ну, щож дальше? — допитуюсь.

— Що дальше? Та кажу — повторяє паламар — позамикали тай сидять. А тепер будемо мати хлопа старостою — доповідає тай сміється хитро.

Поїзд із Пукова відходив біля десятої перед полуднем і хоч ще часу було доволі та не було що робити з тим часом. Нудьга не давала спокою. Жену до Пукова. Швагер, що також горів з цікавости, підвіз мене на дворець. Дивимось, двох газдів перерізує великою пилою вивіску, що на ній була виписана назва стації, по польськи й українськи. Rohatyn Пуків переділювала прямовісна риска й по ній пересувалася пила, видаючи різкий голос.

Приступивши ближче, питаємо, що вони роблять?

— А щож, прошу єгомосця, — відповідають — відділюємося!

Надїхав поїзд, заповнений ущерть людьми. З великим трудом вдалось мені вскочити на плятформу, а швагрові подати доволі тяжкі клунки. На стації стояв поїзд довше, як звичайно, бо Усусуси збирали й ладували на льори кріси та інші військові причандали. Приїхали ми до Рогатина з годинним опізненням.

Перон в Рогатині був сильно обсаджений військом і студентами. Військові старшини їздили на конях по невеликій площі, а студенти ходили з крісами на плечах та з револьверами в руках. Була там певно добра сотня хороброї залоги, що боронила двірця в Рогатині. Зате в Ходорові, куди ми доїхали по годинному опізненню, зовсім не було нашого війська. Радник Б., що стрінувся зі мною, дотепно оповідав, як то він інвалід від діточих літ, розброював гонведів.

В Ходорові ждали ми на поїзд кілька годин. Ніхто не знав, чи взагалі прийде й ледви хто мав надію дістатись до нього, бо вже заздалегідь знали, що буде переповнений. У великому клопоті за місце поміг мені добре знайомий урядовець руху.

Показав віз, що мав бути доданий й радив заздалегідь всісти до нього. Подякував я услужному урядовцеві за прислугу, вніс до воза клунки й покищо ждав на пероні. Врешті став зближатись довго вичікуваний поїзд. Виглядав здалека, як якась тисячголова потвора. Посувався нога за ногою, щоб не постручувати людей, котрі їхали всюди, де лиш було яке місце; на сходах, плятформі, на возах і між возами...

Я вдоволений як і інші, сидів і тішився, що хоч пізно, але все таки доїду до ціли.

рева. Весь дім-велетень має в собі все, чого забажає душа „столичника" від сальону до кіна та театру, так, що не треба з нього нікуди виходити. — Америк. мільйонерка, донька фармера Вандерблек, купила за 16.000 зол. шаль, який був причиною трагічної смерти Ізадори Дункан.

— **У память великого вченого.** Цими днями Франція, при співучасти чужинних учених, святкувала 100-і роковини уродин великого хеміка Марселена Бертельо, ур. 25. жовтня 1827 р. у Парижі в родині лікаря. Імя Бертельо звязане в історії розвитку хемії з кількома відкриттями першорядної ваги. На протязі 40 літ невтомної праці він дійшов до висновків, які можна сформулувати в 20 рядках, а які торкнули сутих основ хемічних дослідів. Хемічна синтеза та термохемія — ось два головні здобутки Бертельо. Від нього хемія з аналітичної стає синтетичною. Бертельо проголосив великий принцип: „Хемія творить сама свій предмет дослідів і ця її творча прикмета, якою вона стає подібна до мистецтва, ріжнить її основно від інших наук". Йому вдалось доказати, що вчений може творити міліони організмів, які не істнують у природі. У 25 р. життя він сформулював закон про синтезу природних товщів. У вегетальній хемії проголосив закон, що земля є живою істотою складеною з мікроорганізмів. В 1870 р. підчас облоги Парижа посунув чимало досліди над вибуховими матеріялами. Крім чисто-фахових творів полишив цілу низку книжок з історії науки „Початки альхемії", „Вступ до хемії у старовині", „Середновічна хемія", і загальні твори „Наука та мораль" і „Наука та фільософія", в яких вірив у перетворення умовин людського життя від.., хемії, що дасть змогу людям замісць харчів годуватись дрібненькими зернятками. Цей ідеал повинен бути здійснений у 2000 р. Бертельо брав теж участь у політичнім життю і був у свій час міністром освіти. Його життя мало трагічні хвилини, він поховав дві доньки, його внук згинув у залізничій катастрофі, а смерть його жінки — як він заповів — не дала йому пережити її, бо він пішов за нею, у 2 хвилині пізніше від удару серця. Бертельо похований у Пантеоні. Один з його синів продовжує працю батька — другий визначний дипльомат.

— **Літературний куток.** Театральна німецька статистика подає цікаві цифри про скількість вистав Шекспіра на всіх нім. сценах. За 1926 р. було їх 1683 у 169 театрах; попереднього року 122 вистав більше. Найбільшу скількість вистав мала песа „Що хочете" — 226; 208 — „Приборкана гоструха", 189 „Отельо", 150 — „Ромео та Джулієта", 148 „Сон літньої ночі", 129 „Гамлет", 116 „Як вам до вподоби", 113 „Багато галасу вечевя", 86 „Венецький купець", 55 „Зимова казка", 54 „Макбет", 48 „Юлій Цезар", 26 „Буря", 21 „Генрик IV", 19 „Король Лір", 16 „Тимон Атенець", 12 „Міра за міру", 11 „Антоній і Клеопатра", 9 — „Втрачене залицяння", 8 „Веселі віндсорські жіночки", 6 „Річард III", 6 „Коріолян", 4 „Два Веронці", 4 „Все добре, що добре кінчиться", 4 „Цимбелін", 3 „Троїль і Кресида", 1 „Комедія помилок" і 1 „Річард II". З цього 117 вистав було в Берліні, а 66 у Гамбурзі; на третьому і четвертому місці стоять Ляйпціг і Бреслав, а потім Відень з 51 виставами і Мюнхен з 48. Нема сумніву, що Німеччина є донині краєм, де, не виключаючи Англії, Шекспіра грають найчастіше.

— **Місто у пралісі.** На східнім побережі Африки відкрили серед пралісу місто із поликими оборонними мурами. Археольоги догадуються, що є це місто про яке згадує Мільтон у „Втраченім раю" Геді, куди доїхав Васко де Гама. Нині в цьому місті живуть тільки дикі заірити.

— **Важне для малярів.** У Парижі почнеться процес, якого вислідок і мотиви повинні поцікавити всяких мистців висти. Маляр Шарль Камоен подер 10 літ тому багато своїх образів і рисунків, невдоволений ними. Якийсь шматяр, найшовши куски них творів, у бляшаній скринці на сміття, посклалав деякі з них до купи і продав їх по дешевій ціні — від 10 фр. до 50 — знавцям мистецтва. Один з таких знищених, а склеєних образів попав у збірку письменника Франсуа Карко, який недавно продав свою колекцію образів на ліцитації. Тепер Камоен подав Карка в суд за те, що він підриває його добре імя показуючи прилюдно твори, які були знищені на те, щоби людські очі ніколи їх не бачили.

— **Світова всячина.** Нім. міністр Келер заявив, що Німеччина в теперішній ситуації господарсько-фінансовій не робитиме ніяких позичок на чужині. — У Пекіні розстріляли 10 студентів-комуністів. — Туреччина святкувала маніфестаційно роковини проголошення республики. — На Латвії лякаються перевороту наслідком невдоволення із радянського договору. — У СРСР, є по статистиці півтора міл. безробітних. — У міськім музею у Бургавзені (на австро-баварськім кордоні) найшли рукопис досі невідомого „реквієм" Гайдна. — У півн. Альбанії вибухло повстання проти Ахмеда Зогу. — Підчас вистави в Люблянах (Югославія) артистка Алля Берт, що мала грати в песі повісилась у своїй чепурні. — У мент, коли японський імператор виїжав із палати, одна жінка пробувала кинути в нього звитком паперу; її арештували, гадаючи, що це бомба; це було прохання, щоби жіноцтву признали виборчі права. — Шаляпін вніс розводову скаргу проти своєї жінки, бувш. італійської балерини Торнагі; він заявляє, що готов платити їй місячно 800 дол.

— **Концерт Галі Левицької** з причин технічного характеру перенесений на 7-го ц. м.

— **Спростування.** В статті „Перспективи радянської закорд. політики" з дня 29. жовтня слід справити такі помилки, що змінюють зміст речення. 24 рядок знизу при кінці статті: „бондів" а не „фондів". У 43 рядку знизу перед словом „прийти" треба додати „має".

Українське Краєве Товариство опіки над інвалідами.

До української суспільности!

У важку хвилю цьогорічних елементарних катастроф приходиться нам пригадати українському загалові в краю звичай, вкорінений від кількох літ по традиції, що місяць листопад є місяцем допомоги інвалідам Української Галицької Армії. Звичайно адміністраційна влада, зважаючи на гуманітарний характер нашого Товариства, давала дозволи на переведення збірки в натураліях на терені трьох східно-галицьких воєвідств. Цього року одержали ми такий дозвіл тільки від тернопільського воєвідства. Одначе потреби Товариства не дадуться ніяк зредукувати. Найконечніші наші видатки виносять місячно понад 9.000 зол., а сподіємося, що після перегляду інвалідів видатки зростуть щонайменше на 50 проц. Тому сподіємося, що ввесь український загал, як і в попередніх роках, не відкажеться від жертвенности на ціли Українського Краєвого Т-ва опіки над інвалідами. Віримо, що чимало громадян, головно зі знищених повінню околиць, буде мусіти відмовити собі зложити лепту на інвалідів, але коли кождий член української нації віддасть на інвалідів хочби дрібну жертву, то сотки інвалідів УГА одержить підмогу хоч на два-три місяці. Кличемо: жертвуйте не богато, але жертвуйте всі! Нехай жертвенність на інвалідів буде дійсно загальна!

У воєвідствах, в котрих публична збірка не дозволена, громадяни, котрі не матимуть нагоди зложити свій даток через збірковий комітет, повинні негайно післати жертву від себе на адресу УКТОНІ у Львові, вул. Руська 3/II, або чеками Товариства, котрі висилаємо зі всіми краєвими часописами.

Два рази дає той, хто дає негайно!

За Головну Раду УКТОНІ:

Д. Паліїв вр. заст. гол. — *Т. Мартинець вр.* секретар.

Зі спорту.

„Лехія"—„Україна" 3:1 (3:0).

В цих змаганнях не дописала ціла дружина України, а в першій мірі напад, який ніяк не міг розвинутися. В першій половині гри Лехія, що виступила в найліпшому складі, грала з вітром і мала сильну перевагу. В тому часі здобула й усі три голі. В другій половині Україна забралася енергійно до праці, всеж таки перевага була далі по стороні противника. Тільки оборона й поміч України не допустила до дальших успіхів Лехії і до ще більшої поразки своєї дружини. Одинокий голь України, стрілений сильно Січом з великої віддалі, був остільки щасливий, що воротар Лехії вибіг був тоді на грище і не міг тут нічого вдіяти. Присутніх до 350.

Змагання силачів у Львові.

Змагання в салі польського „Сокола" при вул. Зиморовича продовжуються при неслабнучім заінтересуванні публики дальше. Від кількох днів бере участь у змаганнях польський атлет Штеккер, що вибився недавно на перше місце в Берліні. Штеккер незрівнаний технік, що поклав досі кількох сильних противників, у тому аж двічи німця Віліга. 20-минутова боротьба Штеккера з Орленком скінчилася невирішеною. Щодо цього останнього, то він імпонує публиці своєю силою і зручністю, зате неприємно вражає, що він не в силі погамувати свого нагального темпераменту і рішуче за богато говорить. Досі Орленко не має ні одної програної за собою, хоч має доволі невирішених. З інших силачів, що беруть участь у львівських змаганнях, відмітимо ще Кольоса Кавана з Відня, Брилу з Горішнього Шлеська, Штаєрса, Петерсена, Переляса, Вітмаєра й ін. Змагання зачинаються щодня в 9. год. вечером, кінчаться ок. год. 11.

Поможім здвигнути дім-захист для українських письменників і журналістів у Ямній. Засвідчім ділом зрозуміння важної культурної праці і виявім свою вдячність українським робітникам пера! Жертви слати на адресу: Львів, Підвале ч. 7., Земельний Банк Гіпотечний, книжечка ч. 1141.

✝ Посмертні згадки.

Иосиф Буній. У великім князівстві Люксембург в місті Еш помер після довгої і тяжкої недуги на сухоти в шпиталі св. Иосифа бувший УСС Иосиф Буній. Покійний родився в Галичині в м. Надвірна. Брав активну участь в рядах геройських частин УГА. Опісля дістався до полону, де перебуваючи в тяжких умовах нелюдського знущання захорів на цю страшну недугу, з якої вже не міг вийти. Дня 23. X. ц. р. відбувся величавий похорон Покійного при численнім здвизі як своїх так і чужої публики. Похорон вели три католицькі духовники, а співав український мішаний хор під орудою п. Сидоренка. Тепле слово над могилою виголосив інжинір Паленко. Нехай-жеж легкою буде Тобі чужа земля, вірний сину України і дорогий Товаришу!

Оповістки.

Повітовий Комітет УНДО в Підгайцях повідомляє: повітовий Народній Зїзд УНДО відбудеться дня 11. листопада ц. р. в 11. год. передпол. в домі читальні „Просвіти" в Старому Місті ад Підгайці з таким порядком: 1) Звіт з діяльности Повіт. Комітету УНДО. 2) План дальшої діяльности і справа самоврядування. 3) Відношення УНДО до інших повіт. партій. 4) Вибір Повітового Комітету. 5) Внесення і запити. Громадяни, явіться численно!

Дрібні оголошення.

Оголошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів Ринок ч. 10.